

Řád soudní, exekuční a jednací.

Před 1. lednem 1898 upravovaly u nás v Rakousku řízení soudní, jednak obecný (Josefinský) řád soudní ze dne 1. května 1781 č. 13 sb. z. s., jednak západohaličský řád soudní ze dne 19. prosince 1796 č. 329 sb. z. s., kterýž v jednotlivých zemích říše naší též co tirolský a italský řád soudní byl zaveden. Avšak Josefinský řád soudní (podobně jako i ostatní jmenované řády soudní) nezůstal dlouho ve své původní podobě, nýbrž jednotlivé jeho předpisy byly rušeny, měněny a doplňovány celou řadou pozdějších resolucí, dvorních dekretů a zákonů, takže naposled udržely se z něho v platnosti jen základní zásady, vše ostatní ustoupilo předpisům novým, duchu modernímu odpovídajícím. Vzhledem k tomu, že pozbyl obecný řád soudní následkem ohromného množství pozdějších předpisů jej doplňujících a moderním požadavkům přizpůsobujících žádoucí přehlednosti, jasnosti a určitosti; vzhledem dále k tomu, že zásady tento řád soudní ovládající, totiž zásadu písemnosti a tajnosti řízení, dále zásadu zákonné theorie průvodní moderní doktrína zavrhl a zásadou ústnosti a veřejnosti jakož i zásadou volného uvažování průvodů je nahradila, nelze se diviti, že setkáváme se již od let 60tých se snahou kodifikovati a reformovati rakouské právo procesní ve směrech vědou vytčených, kterážto snaha tím mocněji vystupovati počala, když cís. pat. ze dne 4. března 1849 č. 150 ř. z. (o říšské ústavě) poprvé v Rakousku vyslovil zásadu, že soudní řízení má býti z pravidla veřejným a ústním. První osnova, která děkuje svůj vznik snaze právě dotčené pochází z r. 1862 a obsahuje návrh řádu soudního i exekučního. Další osnovy jsou mimo jiné z r. 1867, 1876 (Glaserova, která r. 1881 znova byla projednávána). Avšak všechny tyto osnovy nevedly k cíli. S úspěchem setkaly se teprve návrhy soudního řádu civilního, jurisdikční normy a zákona o řízení exekučním a zjišťovacím, odborným přednostou a universitním profesorem Dr. Františkem Klánem vypracované a ministrem spravedlnosti Dr. hrabětem Schönbornem r. 1893 poslanecké sněmovně předložené. Tyto návrhy přikázány byly r. 1894 18člennému výboru permanenčnímu (předseda: hrabě Pininski) a k návrhu tohoto výboru byla zákonem ze dne 5. prosince 1894 č. 227 nařízena urychlená forma porady v obou sněmovnách o zmíněných návrzích. Dne 14. prosince 1894 byly předloženy a permanenčnímu výboru ihned přikázány i uvozovací zákony k zmíněným návrhům. Po společných poradách komisí obou sněmoven přijaty byly říšskou radou a sankcionovány jurisdikční norma a civilní řád soudní s příslušnými zákony uvozovacími a v r. 1896 i řád exekuční s uvozovacím zákonem.

A. Jurisdikční norma (zák. ze dne 1. srpna 1895 č. 111 ř. z. a uv. z. k j. n. z téhož data č. 110 ř. z.) (viz čl. Norma jurisdikční).

B. Zákon o soudním řízení v občanských sporech právních (civilní řád soudní; zák. z 1. srpna 1895 č. 113 ř. z. a uv. zákon k c. ř. s. z téhož data č. 112 ř. z.) prohlášen byl 9. srpna 1895, platnosti nabyl 1. lednem 1898 (čl. I. uv. z. k c. ř. s.). Civilní řád soudní rozpadá se v 6 dílů, v oddíly, tituly a §§ (jichž je 602). První díl (§§ 1—225) obsahuje předpisy povšechné, druhý díl (§§ 226—430) upravuje řízení před sborovými soudy první instance, a sice jedná první oddíl (§§ 226—389) o řízení až do rozsudku, zahrnuje zejména i řízení průvodní, druhý pak oddíl jedná o rozsudcích a usneseních. Třetí díl (§§ 431—460) upravuje řízení před soudy okresními, čtvrtý díl (§§ 461 až

528) jedná o prostředcích opravných a sice v prvním oddílu o odvolání (apelaci §§ 461—501), v druhém oddílu o dovolání (revisi §§ 502—513) a v třetím oddílu o stížnosti (rekursu §§ 514—528). Pátý díl (§§ 529 až 547) jedná o žalobě zmatečné a žalobě o obnovu řízení. Šestý díl konečně (§§ 548—602) je věnován zvláštním druhům řízení, a sice obsahuje první oddíl řízení rozkazní (mandátní §§ 548—554), druhý oddíl řízení směnečné (§§ 555 až 559), třetí oddíl řízení ve věcech nájemních (§§ 560—576), čtvrtý oddíl řízení rozhodčí (§§ 577—599), pátý oddíl řízení syndikátní, t. j. řízení ve sporech pro porušení právní způsobená úředníky soudcovskými (§§ 600—602 a k tomu srj. zák. z 12. července 1872 č. 112 ř. z.). Doložiti dlužno, že i úředníky výkonné (Vollstreckungsbeamte, § 17 odst. 2 j. n.) sluší ve smyslu cit. zák. z 1872 pokládati za úředníky soudcovské (čl. XII. uv. z. k j. n.).

C. Zákon o řízení exekučním a zjišťovacím (řád exekuční; zák. ze dne 27. května 1896 č. 79 ř. z. a uv. zák. k němu z téhož data č. 78 ř. z.) nabyt platnosti současně se zákony v odst. *A.* a *B.* dotčenými (čl. I. uv. z. k ex. ř.). Řád exekuční rozpadá se ve dva díly, dále v oddíly, tituly, oddělení a §§ (těchto je 402). První díl obsahuje v prvním oddílu (§§ 1—86) předpisy povšechné, druhý oddíl (§§ 87—345) jedná o exekuci pro pohledávky peněžné a sice jednak o exekuci na nemovitosti, která se vésti může nuceným založením práva zástavního (§§ 87—96), nucenou správou (§§ 97—132) neb nuceným prodejem (§§ 133—248), jednak o exekuci na movitosti, která se vede na věci hmotné zabavením a prodejem věcí těch (§§ 249—289), na pohledávky zabavením pohledávky a příkázáním její buď k dobytí neb na místo placení neb jinakým speněžením pohledávky najmě prodejem jejím ať již veřejným neb z volné ruky (§§ 290—324). Dále jedná druhý oddíl prvního dílu o exekuci na nároky na vydání a plnění věcí hmotných (§§ 325—329) a o exekuci na jiná práva majetková (§§ 330—345). V třetím oddílu (§§ 346—369) upravuje se exekuce ad factum praestandum vel ommittendum. Druhý díl exekučního řádu (§§ 370—402) jedná v prvním oddílu (§§ 370—377) o exekučních úkonech k pojištění pohledávek peněžných (t. zv. exekuce zjišťovací) a v druhém oddílu (§§ 378—402) o prozatímních opatřeních, různých dle toho, jde-li o pojištění peněžních pohledávek (§§ 379, 380) neb jinakých nároků (§ 381),

V souvislosti jest se zde zmíniti i o organizačním zákoně ze dne 27. listopadu 1896 č. 217 ř. z. a jednacím řádu (nař. min. spr. z 5. května 1897 č. 112 ř. z.), jež současně se zákony v odst. *A.—C.* uvedenými v platnost vstoupily (§ 98 org. z. čl. I. uv. z. k jedn. ř.) a jimiž legislativní činnost k opravě práva procesního směřující takorůzka byla zakončena.

D. Zákon, jímž se vydávají předpisy obsazení a vnitřním zařízením soudů (zákon o organizaci soudní; viz čl. Soudy s Soudci).

E. Nařízení min. sprav. ze dne 5. května 1897 č. 112 ř. z., jímž se vydává nový jednací řád pro soudy první a druhé stolice (jednací řád). Z části jednacím řádem, z části zákonem o organizaci soudní zrušena byla jmenovitě posavadní t. zv. soudní instrukce (pat. ze dne 3. května 1853 č. 81 ř. z.), jež vztahovala se ku vnitřnímu zařízením a jednacímu řádu všech soudních úřadů, zejména i nejvyšší soud měl se jí řídit v záležitostech z různých zemí korunních k němu došlých, jenže zároveň byl

v platnosti zachován statut nejvyššího soudu (pat. ze dne 7. srpna 1850 č. 325 ř. z.), jakož i ostatní zvláštní ustanovení pro nejvyšší soud vydaná (§ 98 odst. 2 nového org. z. čl. II. uv. z. k novému jedn. ř. a čl. IV. uv. z. k staré instrukci). Nový řád jednací ze dne 1897 vstoupil 1. lednem 1898 na místo instrukce z r. 1853, pokud tato jednala o předmětech novým jednacím řádem upravených. Avšak podotknouti dlužno, že nový jednací řád týče se jen soudů první a druhé instance, netýče se však soudu nejvyššího, který i na dále spravovati se bude svým statutem ze dne 7. srpna 1850 č. 325 ř. z. (srj. též čl. XI. uv. z. k j. n.). Nový jednací řád rozpadá se ve 4 díly, oddíly, tituly a §§ (těchto je 414).

První díl (§§ 1—39) jedná v prvním oddílu o představených soudů, v druhém o rozvrhu prací a zmiňuje se v prvním titulu o pracích soudcovských, v druhém titulu pojednává pak o odděleních soudních a kancelářských. Druhý díl (§§ 40—215) pojednává o vedení záležitostí soudních a obsahuje v prvním oddílu předpisy o hodinách úředních, nedělním klidu, svátcích, soudních prázdninách a dovolených, v druhém pak oddílu obsahuje předpisy o soudních rocích, v třetím o soudních podáních, ve čtvrtém pak povšechné předpisy o úřadování (jednání se stranami, rychlost a jednoduchost vyřizování, atd.), v pátém o rocích a jednáních. Šestý oddíl obsahuje předpisy, jež se týkají jednak záležitostí civilního sporu (zamítání soudců a jinakých soudních orgánů, hlavní intervence, litis denuntiatio; auctoris nominatio, právo chudinské atd.; 1. titul), jednak záležitostí řízení exekučního (listina nucených správců, výkon, zastavení, obmezení a odročení exekuce, knihovní vklady a výmazy na základě přiklepnutí, prodej věcí movitých, příkázání pohledávek knihovně zjištěných atd.; 2. titul). Sedmý oddíl jedná o soudních vyřízeních a jich vyhotoveních. Třetí díl (§§ 217 až 260) jedná o rejstřících a sice obsahuje jednak předpisy povšechné, jednak pak předpisy zvláštní, hledíc k tomu kterému jednotlivému rejstříku. Čtvrtý díl (§§ 261—301) jedná o spisech soudních a sice obsahuje první oddíl předpisy o zakládání spisů, druhý o uschovávání spisů, třetí oddíl jedná ve spojitosti s druhým oddílem o spisovně (registratuře), čtvrtý pak oddíl obsahuje ustanovení ohledně zničení spisů. Pátý díl jedn. ř. (§§ 302—393) jedná o soudní kanceláři a sice jedná první oddíl v oboru působnosti, obstarávání záležitostí a dohledu, druhý oddíl probírá záležitosti, jež svěřeny jsou kanceláři soudní mimo službu doručovací a exekuční (kterou upravuje třetí oddíl ve 3 titulech, z nichž první jedná o personálu, druhý o doručování a zásylkách a třetí o záležitostech výkonu exekuce) pojednává zejména o samostatné činnosti kanceláře ve sporu, v řízení konkursním, v řízení nesporném atd. Šestý díl (§§ 394—414) jedná konečně o dohledu nad úřední činností soudů, obsahuje v prvním oddílu předpisy o výkazech, záznamech a seznamech a upravuje v druhém oddílu dohled nadřízených úřadů.

Řád trestní viz Řízení trestní.

Řád školní a vyučovací.

Školní a vyučovací řád byl ministerským nařízením ze dne 20. srpna 1870 č. 7648, č. 105 ř. z. na základě § 78 z. ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z. a po slyšení zemských školních úřadů pro všeobecné školý národní prozatímně vydán, zvláště hledě k tomu, že jednotlivé zemské zákony, týkající se obecného školství, nebyly vydány. Ježto nyní slíbené zákony zemské větším dílem vešly v život, pozbyla řada ustanovení tohoto pro visorního školního a vyučovacího řádu platnosti.